

HEVOSEN PARANTAVA VOIMA - sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelutyössä

Viimeaikoina sosiaalityön keskusteluissa on paljon pohdittu lapsen asemaa lastensuojelussa. Helsingissä on parhaillaan meneillään kohtaavan lastensuojelun pilottihankkeita, joissa pyritään saamaan paremmin lapsen ääni kuuluville. Tätä kautta on jouduttu miettimään myös erilaisia menetelmiä, sillä perinteinen toimistokeskeinen keskustelukulttuuri ei aina ole lasten ja nuorten kanssa luonteva.

Olin joitakin kertoja käynyt asiakkaitteni kanssa hevostallilla. Erittäin hyvien kokemusten innoittamana hain Kuopion yliopiston sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutukseen. Koulutus antoi paljon ajateltavaa ja syvensi omaa osaamista. Erityisen opettavainen oli opiskeluun liittynyt käytännön projekti.

Projektin lähtökohtana oli tarkastella lastensuojelutyön kenttää paremmin lapsia ja nuoria kohtaavaksi. Tavoitteena oli kohdata lapsi hänelle luontevassa ympäristössä - tässä tapauksessa tallilla - jossa mahdollistuisi aito vuorovaikutus. Samalla tavoitteena oli mahdollistaa voimaantuminen ympäristön, toiminnan ja vuorovaikutuksen kautta. Projektin kautta pääsin kokeilemaan ja pohtimaan, voiko sosiaalipedagoginen

hevostoiminta toimia lastensuojelutyön tukena.

Keskeiset elementit sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa keskeisiä elementtejä ovat sosiaalipedagogiikan peruserätykset yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Siinä on paljon yhtäläisyyttä elämyspedagogiikan kanssa. Molemmissa toiminnallisuuden, elämyksellisyyden ja yhteisöllisyyden kautta voidaan vaikuttaa itsetuntoon ja -tuntemukseen rakentavasti, opetella sosiaalisia taitoja ja elämähallintataitoja, tunnistaa tunteita, ym.

Käytännön kokemuksen ja aidon tunteen vuorovaikutuksesta syntyy kasvu-prosessi. Jännityksen, kauneuden, turvallisuuden, tunnelman ja dramatiikan kokeminen ovat hyvin tärkeitä emotionaalaisia motivaatiotekijöitä oppimisessa. Sekä sosiaalipedagogisessa hevos-toiminnassa että elämyspedagogisessa toiminnassa nämä elementit toteutuvat. Yhdessä koettu ja jaettu kokemus saa aikaan voimakkaan yhteenkuuluvuuden tunteen. Tällainen toiminta nostaa usein voimakkaita positiivisia kokemuksia. Myönteinen ja eteenpäin suuntautunut toiminta on siten rakentava voimavara myös arkielämän haasteissa.

Sellaisellakin ihmisellä jolla on vaikeuksia solmia kontakteja muihin ihmisiin, on mahdollista kiinnittyä yhteisöön hevosen kautta. Tunnesuhde eläimeen on usein helpompi solmia, vaikka olisi paljon pettymyksiä ihmissuhteissa ja/tai heikot sosiaaliset taidot. Hevonen ei syrji ulkonäön, vamman, taitojen, taustan tai muun perusteella, vaan sen voi jokainen kohdata aitona itsenään. Siltä

osin hevonen on pyyteetön ystävä. Se voi tarjota korjaavan kokemuksen ihmissuhteissa haavoittuneelle ihmiselle. Toisaalta hevonen odottaa sitä kohteltavan hyvin. Siksi hevosen kanssa toimiva ihminen saa ainutlaatuisen oppimistilaisuuden oman käyttäytymisensä vaikutuksesta toiseen elävään olentoon. Hevonen antaa usein välittömän ja aidon palautteen vaikkakin se on usein myös sangen armahtavainen. Hevosen palaute voi olla helpompi ottaa vastaan kuin toisen ihmisen. Hevosista kiinnostuneilla ihmisillä on usein halu toimia kaikella tavoin hevosen parhaaksi. Tästä orientaatiosta lähtevän toiminnan kautta on mahdollista saada onnistuneita vuorovaikutuskokemuksia.

Hevonen toimii sulattajana ja mahdollistaa kontaktit myös muihin talliyhteisön jäseniin. Hevoset toimivat turvallisena verbaalisen kommunikoinnin aiheena – kaikille löytyy turvallinen keskusteluaihe eikä välttämättä tarvitse kertoa itsestään. Toisaalta hevosista keskustelu toimii kanavana itsestä keskusteluun (mitä tein hevosen kanssa, miten meni, miltä tuntui). Parhaimmillaan talliyhteisö mahdollistaa luontevaa ihmisten (keskenään) ja eläinten välistä kommunikointia. Yhteinen kiinnostuksen kohde on vahva yhdistävä tekijä. Toisaalta talliyhteisöt voivat olla kilpailua, itsekkyyttä, porukoitumista ja syrjimistä edistäviä. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa kiinnitetään erityistä huomiota talliyhteisön pedagogiseen ilmapiiriin kasvun mahdollistumiseksi.

Hevonen houkuttelee koollaan, ruumiinlämmöllään, pehmeällä karvallaan ja ystävällisellä olemuksellaan ottamaan vastuuta sen hyvinvoinnista ja hoivamaan sitä. Ihminen ottaa mielellään hoitaakseen erilaisia tehtäviä hevosen parhaaksi. Hevonen symboloi myös voimaa, energiaa, suuruutta ja viettejä. Ison, kunnioitusta herättävän eläimen mukautuminen ihmisen tahtoon ja ohjailuun sekä ihmisen yhteys hevosen voimaan ja energiaan vahvistaa itsetuntoa ja ihminen kokee itsensäkin kykeneväksi ja voimakkaaksi.

Talliyhteisöissä on omat sääntönsä joita kaikkien tulee noudattaa. Myös hevonen koollaan ja käytöksellään asettaa rajoja lapsen käytökselle. Usein lastensuojelun asiakkaana olevat lapset kaipaavat selkeitä rajoja elämässään. Tallin säännöt ovat suurelta osin hevosten hyvinvoinnin takia laadittuja. Sellaisiin sääntöihin on hevosista kiinnostuneen lapsen ja nuoren usein helppo sitoutua. Selkeiden sääntöjen vuoksi talli on turvallinen yhteisö.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelutyössä

Tutkija-sosiaalityöntekijä Alpo Heikkinen on eräässä artikkelissaan kysynyt: "Onko luonnon laki, etteivät instituutiot muutu, vaan lapsen on juututtava vastaamaan "normaalin" instituution tarpeita? Miten toiminnallisesti voitaisiin vastata näihin tilanteisiin, kun muut instituutiot ovat jo luopuneet lapsen auttamisesta ja jäljellä ovat vain lastensuojelu ja mahdollisesti poliisi? Voidaan ajatella, että toiminnallisuuden kautta lapsi löytäisi sellaisen ilmaisukanavan, jossa hän kokisi tulevansa ilmaistuksi ja huomatuksi, kuulluksi ja arvostetuksi. Lapsi ja nuori tarpeineen nostettaisiin näkyväksi. Toiminnallisuus on yksi avain laadukkaampaan kuulemiseen ja keino vastata konkreettisesti lasten ja nuorten tarpeisiin."

Toiminnalliset menetelmät eivät ole uusia, mutta vielä nykyäänkin lastensuojelutyössä vähän käytettyjä. Niiden arvon ja toimivuuden pääsee kuitenkin parhaiten näkemään itse tekemällä. Lastensuojelutyössä niiden kautta avautuu aivan toisenlainen mahdollisuus vaikuttaa lapsen ja nuoren elämään. Sosiaalipedagoginen työskentelyorientaatio sopii mielestäni erittäin hyvin lastensuojeluun. Siinä toiminnallisuuden, elämyksellisyyden ja yhteisöllisyyden kautta pyritään kasvatuksellisesti vaikuttamaan niihin sosiaalisiin ongelmiin, joista kunkin perheen kohdalla ollaan oltu huolissaan. Näin perheen kanssa työskentely

ei jää vaan puheen tasolle vaan voidaan saada jotain konkreettista aikaan. Tietysti lastensuojelutyössä saadaan konkreettista aikaan ihan perinteisin keskustelumenetelminkin, mutta toiminnallisin menetelmin se on usein varmempaa ja nopeampaa.

Toiminnallinen yhdessäolo

Toiminnallisuus tekee yhdessäolon luontevaksi ja mahdollistaa aidon vuorovaikutuksen. Se rakentaa yhteisöllisyyttä näyttämällä jokaiselle paikkansa ja tehtävänsä. Toiminnallisuus tarjoaa myös koko ajan erilaisia opetuksellisia tilanteita. Se antaa mahdollisuuden purkautua, ei verbaalisti ja sopii siten niillekin, joille keskustelu on vaikeaa. Elämyksellisyys puolestaan vapauttaa hetkeksi arjesta ja toisaalta hyvien kokemusten kautta voimavaraistaa arjen kohtaamiseen.

Elämyksellisyys tuottaa erilaisia tunteita ja tarjoaa mahdollisuuden tunnustella ja nimetä niitä. Elämyksellisyys tuntuu olevan myös hyvin tärkeä motivoiva tekijä; siihen jaksaa panostaa mikä tuottaa suurta iloa ja onnistumista – vaikka se tuottaisi myös toivottomuutta ja kiukkua.

Yksi lastensuojelutyön kannalta merkittävin asia tällaisessa toiminnassa on sen mukanaan tuoma tieto lasten ja perheiden elämästä. Tätä tietoa voi yleensä suoraan hyödyntää myös toiminnan ulkopuolella perheen kanssa työskennellessä.

Luottamuksen rakentaminen

Toinen sosiaalipedagogisen hevostoinnin tuottama merkittävä seikka on luottamuksellisen suhteen rakentuminen. Ympäristö ja toiminta sinällään mahdollistavat aidon vuorovaikutuksen synnyn mutta tietysti myös ihmisillä itsellään on merkitystä. Lasten ja nuorten kohtaaminen luottamuksellisen suhteen syntymiseksi on oma osaamisalueensa. Sosiaalipedagogisessa työssä keskeistä on toisen ihmisen kohtaaminen – keskusteluissa, toiminnassa ja yhteisössä. Dialogisessa kohtaamisessa ihmisen välille syntyy Minä-Sinä – suhde, jolla on erityinen kasvatuksellinen, subjektiutta vahvistava ja ihmisen itsetietoisuutta syventävä merkitys. Sosiaalipedagogisessa työssä keskeistä on ihmisten välisen vuorovaikutuksen laatu, sillä siitä pitkälti riippuu, millaista oppimista ja persoonallisuuden kehitystä pääsee ta-

pahtumaan.

Vuorovaikutuksen laadun merkitys

Vuorovaikutuksen laadun merkitys oppimiseen on ohjaajalle aikamoinen haaste. Onnistunut kokemus kuitenkin konkretisoi sen. Eräs kurssikaverini, sosiaalityöntekijä, kertoi konkreettisena esimerkkinä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ryhmästä, jota hän oli kevään aikana vetänyt. Ryhmästä hänelle jäi mieleen tyttö, jonka perheen kanssa hän oli työskennellyt neljä vuotta (tuloksettomasti). Tytöltä oli juuri lopetettu kolme vuotta jatkunut terapia tuloksettomana. Ryhmän tapaamisten viimeisellä kerralla tyttö oli täysin yllättäen purkautunut ja kertonut yksityiskohtaisesti kaikki mieltään painaneet pettymyksen kokemukset ihmissuhteissa sekä millä tavoin ne olivat vaikuttaneet häneen. Tämä purkautuminen oli ollut kuin oksentamista ja tyttö oli sen jälkeen ollut sekä fyysisesti että psyykkisesti väsynyt. Ratsastamaan mennessä hän oli saanut vielä ponin, joka lempeästi oli tuuppinnut häntä turvallaan. Tyttö oli kokenut sen kiusantekona ja oli itkien sanonut: **”Tämäkin tuuppii”**. Kurssikaverini kertoi, kuinka siitä lauseesta paistoi kaikki se pettymys ja epätoivo, joka tyttöön oli kasautunut. Tämä purkaus kertoi suuresta luottamuksesta, jota tyttö siinä vaiheessa koki. Tämän johdosta kurssikaverini oli aika usein päässyt keskustelemaan tyttöjen kanssa mm. ystävyyteen ja toisten ihmisten kohtaamiseen

liittyvistä asioista.

Ei perinteistä ratsastuksen opetusta

Minulle sosiaalipedagogisen hevostoiminnan täydennyskoulutus toi uutta näkemystä ja syvensi osaamistani. Merkittävoin oivallus koulutuksen aikana oli se, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei lähdekään perinteisestä ratsastusopetuksesta. Ratsastuksen teknisten taitojen oppimista tärkeämpää on yhteys hevoseen, yhdessäolo, onnistumiset ja elämykset. Oikean ajan tullessa voidaan toki opetella myös niitä teknisiä taitoja. Jossain määrin ne ovat tärkeitä jo alusta alkaen, sillä jotkut asiat ovat turvallisuuden vuoksi tärkeää tietää ja osata heti.

Olen vasta alussa sosiaalipedagogisen hevostoiminnan osaamisessa, mutta koulutuksen ja tämän ryhmätoiminnan kautta kokemus ja näkemys on karttunut valtavasti. Oman projektini ja myös oman, sosiaalipedagogisesti orientoituneen tallitoiminnan kautta minulle on konkretisoitunut sosiaalipedagogisen

hevostoiminnan mahdollisuudet. Uskoin niihin jo ennen koulutusta, mutta nyt tiedän, millaisiin asioihin sitä kautta voidaan vaikuttaa. Samalla tuntuu siltä, että en ole nähnyt vielä paljon mitään - olen vasta päässyt kurkistamaan mahdollisuuksien säkkiin. Tällainen työskentely on haastavaa mutta myös erittäin palkitsevaa. Haluan tehdä työtä näin.

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa on nyt tarjolla myös Kokkolassa.

SPHT Säteen Taika

Anu Huhta p. 050-331 0573
Yhteydenotot klo 15 jälkeen.